

522: Rukû ve Secdede Tesbih Sayısı

Ömer Faruk

12 Kas, 2020

<https://ilimvecihat.com>

SORU

Selamun aleykum. Rukû' ve secdede tesbih sayısının belli bir sınırı var mıdır?

CEVAP

Ve aleykumusselam ve rahmetullah.

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

Rukû'da 3 kere "*subhâne Rabbiye'l-azîm*" ve secdede 3 kere "*subhâne Rabbiye'l-a'lâ*" 2 demek kemalin en azı/en alt derecesidir. 1

Bir kere söylendiğinde ise kemal elde edilememekle beraber rukû' ve secdede tesbihi "*vacip*" gören Hanbelîlere göre vacibin aslı, bunu "*sünnet*" kabul eden cumhûru'l-ulemâ'ya göre ise sünnetin aslı yerine gelmiş olur. Sünnet kabul edenlerden olan Hanefîler ise sünnetin aslının yerine gelmesi için bir defa söylemeyi yeterli görmeyip en az 3 defa söylenmesi gerektiği görüşündedirler. 2

Tirmizî (rahimehullah) şöyle demiştir: "*İlim ehli yanında amel buna göredir; onlar, kişinin rukû'da ve secde'de 3 tesbih'ten eksiltmemesini müstehap görürler. Abdullah İbnu'l-Mübarek'ten (rahimehullah) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Arkasındakiler 3 kere tesbihi söyleyebilsinler diye imam için 5 kere tesbih etmesini müstehap görüyorum." İshak b. İbrahim de (rahimehullah) böyle demiştir.*"

3'ten fazla söylemek ise daha faziletli olandır. Burası böyle bilinmekle birlikte âlimler bunun en faziletli olanının yani kemalin en üst sınırının ne olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir.

İbn Kudâme (rahimehullah) "*el-Muğnî*"sinde (1/361) şunları kaydetmiştir:

"İmam Ahmed (rahimehullah) şöyle demiştir: "*Hasan Basrî'den (rahimehullah) şöyle dediği varit olmuştur: "Tam olan tesbih 7'dir. Ortası 5'tir. En azı 3'tür."* Kâdı Ebu Ya'lâ (rahimehullah) şöyle demiştir: "*Tesbih'te kâmil olan, eğer kişi tek kılıyorsa kendisini sehv yapmaya (namazını karıştırmaya) sevketmeyendir, imam hakkında ise me'mûm (imama tabi olan)lara ağır gelmeyen (onları sıkmayandır.)"* Kâmil olanın 10 tesbih olması da ihtimaldir. Zira Enes (radiyallahu anh) Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in, Ömer b. Abdilaziz (rahimehullah)'ın namazı gibi namaz kıldığını rivayet etmiştir. Ve

(Enes'in bu sözünü duyanlar) bunu (yani Ömer b. Abdilaziz'in rukû' ve secdede kalma miktarını) 10 olarak takdir etmişlerdir.³ Ashabımızdan (Hanbelîler'den) bazıları şöyle demiştir: "Kemâl olan, kişinin kıyam ettiği kadar tesbih etmesidir. Çünkü Berâ (radiyallahu anh) şunları söylemiştir: "Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'i namaz kılarken izledim; O'nun kıyamını, rukû'sunu, rukû'dan sonra doğrulmasını, secdesini, iki secde arasındaki oturmasını, (ikinci) secdesini, selam ile yerinden kalkması arasındaki oturmasını eşit'e yakın buldum (bunların uzunluğu birbirine yakındı, birini kısa tutup da diğerini uzun tutmadı.)" (Buhârî, Muslim) Ancak Buhârî'nin (rahimehullah) rivayetinde ise şöyle geçer: "...kıyam ve teşehhüd (oturuşu) hariç eşit'e yakın buldum (kıyam ve teşehhüd'ü ise diğerlerinden daha uzundu.)"

Toparlayacak olursak; "subhâne Rabbiye'l-azîm" ve "subhâne Rabbiye'l-a'lâ" zikirlerinde kemalin en üst sınırını kimileri (İmam Muhammed, İmam Ebu Yûsuf) 7, kimileri (Hanbelîlerden bazıları) sehv yapmaya sevk etme durumunun olmaması, kimileri (Ebu Hanîfe) 10 -ki Hanbelîlerden 7 ve 10 görüşlerine kail olanlar da vardır-, kimileri (Hanbelîlerden bazıları) kıyam miktarı, kimileri (Şâfiîler) 11 olarak kabul etmiş ve bu sınırlardan daha fazlasının müstehap olmadığını benimsemişlerdir.

Hanefî ve Şâfiîlere göre tesbihi 3, 5, 7, 9 gibi tekli bir sayıda bitirmek müstehaptır.

Doğru olan -Allahu A'lem- bunun en faziletli olan belli bir sınırının olmadığıdır. -İster farz ister nafil namazlarda olsun- kişi rukû'sunda ve secdesinde bu zikirleri istediği kadar söyleyebilir, ne kadar fazla söylerse o kadar ecir alır. Bir imama tabi ise imam rukû' ve secdeden kalkıncaya kadar tesbih etmesi müstehaptır. Ve Hanefî ve Şâfiîlerin dediği gibi tesbihi tekli bir sayıda bitirmek müstehap değildir. Şevkânî (rahimehullah) şöyle demiştir: "Kemal olanı belli bir sayıyla sınırlandırmaya dair hiçbir delil yoktur.⁴ Bilakis tesbihi, belli bir sayıyla sınırlamadan namazı uzatma miktarına göre çoğaltmak gerekir. 9'dan fazla söylendiğinde sehv secdesini vacip kılmak ve 3'ten fazla sayılarda tesbih sayısının çiftli olmayıp tekli olmasını müstehap görmek hiçbir delili olmayan şeylerdir." (Neylu'l-Evtâr, 2/287)

Şevkânî'nin; "namazı uzatma miktarına göre" sözüyle kastettiği, rukû' ve secdenin kıyama münasip olmasıdır; eğer kişi kıyamını uzun tutarsa rukû ve secdesini de uzun tutması, eğer kısa tutarsa bunları da kısa tutması en faziletli olanıdır. Bunun delillerinden biri, yukarıda geçen Berâ (radiyallahu anh) hadisidir.

Daha sonra Şevkânî şöyle söylemiştir: *“Doğru olan tek başına kılan kimsenin istediği kadar tesbihi artıracağıdır. Ne kadar artırırsa evlâ’dır. Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)’in (rukû’ ve secde) tesbihi uzatması hakkındaki sahih hadisler bunu ifade etmektedir.”*

Şayet kişi imamsa kendisine tabi olanların durumunu gözetmesi gerekir. Eğer tabi olanların sayısı sınırlı olduğu için uzatılmasından razı olduklarını biliyorsa uzatır. Eğer bundan razı değillerse veya imam birçok kimsenin bulunduğu bir mescitte kıldırıyor ise bunlardan kimileri uzatılmasını isteyip kimileri de istemeyeceği için cemaati sıkmayacak kadar tesbih eder. Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *“Sizden biriniz insanlara namaz kıldıracağı zaman hafif tutsun. Zira onların içinde hasta, zayıf ve yaşlı kimseler vardır. Sizden biriniz kendi başına kıldığı zaman ise dilediği kadar uzatsın.”* (Buhârî, Muslim) Böyle bir durumda Hanefîler, Şâfiîler ve bazı Hanbelîlere göre uygun olan, imamın 3 defa ile yetinip bundan fazlasını söylemesinin mekruh olduğudur. Hanbelîlerde baskın olan görüş ise en fazla 10 kere demesidir. Kimi Hanbelîler ise bu konuda namaz kılınan bölgenin örfünü ölçü almışlardır. Allah’u A’lem.

Sünnette *“subhâne Rabbiye’l-azîm”* ve *“subhâne Rabbiye’l-a’lâ”* zikirlerinden başka zikirler de mevcuttur. Ancak Hanefîler bu iki zikrin dışında gelen zikirlerin farzlarda söylenmeyip nafile namazlarda söylenebileceğini görüşündediler.

Ve’l-hamdu lillâhi Rabbi’l-âlemîn.

1- Şâfiîlere ve Hanbelîler’de bir görüşe göre bu iki zikrin sonuna *“ve bi hamdihî”* ifadesini eklemek müstehaptır.

2- Hanbelîlere göre vacip olduğu için kişi bunu kasıtlı olarak terkettiği zaman namazı batıl olur. Şayet unutarak terkedese sehiv secdesi yapması vacip olur. Cumhura göre ise sünnet olduğu için bunu (yani Hanefîlere göre üç defa, diğerlerine göre bir defa söylemeyi) unutarak terk eden kimseye sehiv secdesi gerekmez, lakin kasıtlı olarak terketmesi ise mekruhtur.

3- Bu rivayet zayıftır!

4- Üç kere söylemek hakkında gelen rivayet haricinde rukû’ ve secde belli bir sayıda tesbih etme ile ilgili rivayetlerin hiçbirisi sahih değildir. Hatta kimi âlimler üç defa söyleme rivayetlerinin hepsinin de zayıf olduğunu söylemiş ve dolayısıyla da üç defa söylemenin kemalin en azı olduğu hükmünü kabul

etmemişlerdir. (Bkz: Zehâratu'l-Ukbâ fî Şerhi'l-Muctebâ, Muhammed b. Aliyy el-İsyûbî, 13/148.)